

קיטלוג RDA: מדריך למידענים

מאת רואי כהן, ראש מחלקת קליטה ועיבוד, הספרייה המרכזית, הטכניון.

יולי 2014

אנו בפתחו של **השלב הראשון** בקיטלוג RDA. **בשלב הבא** ייכנסו לתמונה מודלים חדשים המותאמים לקונספט של RDA, ביניהם ככל הנראה [BIBFRAME](#) – תקן קיטלוג חדש שיחליף את [תקני MARC](#). המודלים החדשים יתבססו על ישויות חדשות ועל ההיררכיות וההקשרים ביניהם כפי שיפורט בהמשך.

מסמך זה מסביר את החידושים והשינויים בקיטלוג RDA כפי שהם משתקפים בתצוגה לקהל כיום. להלן הסברים רלוונטיים למשתמשים בקטלוג, הן למידענים והן למשתמשי הקצה.

1. הקדמה – עקרונות ה-RDA

RDA מבוסס על [דרישות פונקציונליות לרשומות ביבליוגרפיות](#), המגדירות שלוש קבוצות של ישויות (entities):

- קבוצה 1: יצירה (work), ביטוי (expression), התגלמות (manifestation), פריט (item).
- קבוצה 2: אדם (person), משפחה (family), תאגיד (corporate body).
- קבוצה 3: מושג (concept), אובייקט (object), אירוע (event), מקום (place).

1.1 הקבוצה הראשונה

הקבוצה הראשונה מכילה ישויות המייצגות את התוצרים של פעילות אינטלקטואלית או אמנותית. בין הישויות האלה יש היררכיה, והם:

יצירה: עבודה אינטלקטואלית או אמנותית מובחנת.

ביטוי: הצורה האינטלקטואלית או האמנותית של היצירה.

התגלמות: המימוש הפיזי של הביטוי.

פריט: יחידה קונקרטית של ההתגלמות.

במודלים חדשים של קיטלוג בעתיד ישויות אלו וההיררכיות ביניהם ישחקו תפקיד חשוב בתיאור הביבליוגרפי.

1.2 הקבוצה השנייה

הקבוצה השנייה מכילה ישויות המייצגות את האחראים לתוצרים בקבוצה 1, והם אדם, משפחה ותאגיד. להלן החידושים:

אדם: בני אדם כוללים כעת גם דמויות אנוש פיקטיביות (fictitious human characters), ודמויות אמיתיות או פיקטיביות שאינן בני אנוש (real or fictitious non-human characters):

Holmes, Sherlock	→ see it on LC Authorities	דמות אנוש פיקטיבית
Keiko, approximately 1976-2003	→ see it on LC Authorities	דמות אמיתית שאינה בן אנוש
Kermit, the Frog	→ see it on LC Authorities	דמות פיקטיבית שאינה בן אנוש

לפיכך כל בני האדם והדמויות יכולים לשמש כאחראים למשאב, כמו שאר הישויות בקבוצה זו. למשל, שרלוק הולמס כמחבר "האוטוביוגרפיה של שרלוק הולמס", קייקו הלוויתן כשחקן בסרט "לשחרר את ווילי", וקרמיט הצפרדע כשחקן, זמר ומציג בסדרת הטלוויזיה "החבובות".

משפחה: בהגדרת RDA משפחה היא שני אנשים או יותר שלהם יש קשר לידה, נישואים, אימוץ או כל קשר משפחתי אחר, או כאלה המציגים עצמם כמשפחה. הישות משפחה כוללת גם שושלת, בית מלוכה, שבט וכדומה. דוגמא למשפחה כאחראית למשאב:

<u>Title</u> : Lakewood Park / The Guinan Family.	→ see it on LC Authorities
<u>Author</u> : Guinan (Family : Mahanoy City, Pa.)	

דוגמא למשפחה כנושא של משאב:

<u>Title</u> : The Herodian period / editor, Michael Avi-Yonah ; assistant editor, Zvi Baras.	→ see it on LC Authorities
<u>Subject</u> : Herodian dynasty, 37 B.C.-ca. 100 A.D.	

1.3 הקבוצה השלישית

הקבוצה השלישית מכילה ישויות המייצגות נושאים, והם: מושג (למשל, רפואה), אובייקט (למשל, פסל החירות), אירוע (למשל, חתימת הסכם השלום בין ישראל למצרים) ומקום (למשל, ישראל).

כמו כן, כל ישות מקבוצות 1 ו-2 יכולה לשמש כנושא (למשל יצירה כנושא, אדם כנושא).

ועדת ההיגוי לפיתוח RDA טרם פרסמה הנחיות לגבי קבוצה זו.

2. מונחים מקשרים

עמוד תווך נוסף בעקרונות ה-RDA הוא ההקשרים (relationships). ההקשרים באים לידי ביטוי על ידי מונחים מקשרים (relationship designators), שתפקידם הוא לקשר בין הישויות השונות.

לפי כך, שמות אנשים ותאגידים ילוו במונחים מקשרים לפי הקשרם למשאב המקוטלג. ישנם עשרות מונחים מקשרים מתוך רשימה סגורה של מונחים באנגלית, אשר תורגמה בארץ לעברית, ערבית ורוסית. השימוש בשפת המונח יהיה לפי שפת הקיטלוג.

מונחים מקשרים בין אדם, משפחה או תאגיד לבין המשאב כוללים בין היתר:

author, writer of preface, editor, editor of moving image work, translator, degree supervisor, architect, photographer, director, interviewer, cartographer, degree granting institution, host institution, sponsoring body, and more.

ובתרגומם לעברית: מחבר, מחבר הקדמה, עורך, עורך סרט, מתרגם, מנחה תיזה, אדריכל, צלם, במאי, מראיין, קרטוגרף, מוסד מעניק תואר, מוסד מארח, מעניק חסות, ועוד:

אורן, רם, מחבר

פרס, שמעון, 1923-, מחבר הקדמה

Spielberg, Steven, 1946-, director

National Geographic, cartographer

קיימים גם:

- מונחים מקשרים בין הישויות של הקבוצה הראשונה (למשל עיבוד קולנועי ליצירה שמקורה טקסטואלי, ביקורת על תרגום, קיצור של סיפור),
- מונחים מקשרים בין הישויות של הקבוצה השנייה (למשל מועסק בחברה, מייסד חברה, חברת בת של חברה).

מונחים אלה מתורגמים לעברית, ערבית ורוסית על ידי תת הוועדה לקיטלוג RDA.

3. כותר שגוי וכותר מתוקן

כאשר הכותר מכיל שגיאות כתיב הוא יועתק כפי שהוא מופיע בדף הכותר ויתווסף לרשומה כותר מתוקן עם הערה מתאימה:

Title:	Nutrition and melabolism
Corrected title:	Nutrition and metabolism

כותר:	תקשורת ארגומית
כותר מתוקן:	תקשורת ארגונית

[4. משפט אחריות](#)

ככלל, משפט האחריות (statement of responsibility) יועתק כפי שהוא מופיע בכותר, לרבות תארים והשתייכות מוסדית של האחראים ליצירת המשאב:

Fundamentals of radar signal processing / [Mark A. Richards, Ph.D., Georgia Institute of Technology.](#)

אולם, יש מקום להשמיט מידע שאינו חיוני מבלי לציין את ההשמטה.

ציון כל האחראים למשאב המופיעים בכותר הוא אופציונלי:

Analysis, synthesis, and design of chemical processes / Richard Turton, Richard C. Bailie, Wallace B. Whiting, Joseph A. Shaeiwitz, Debangsu Bhattacharyya.

במידה ולא מציינים את כולם, חובה לציין לפחות את הראשון ולרשום בהערה בסוגריים מרובעים את הכמות של אלו שלא צוינו:

Analysis, synthesis, and design of chemical processes / Richard Turton [and 4 others].

במקרים בהם משפט האחריות כולל אחראים בתפקידים שונים, יירשם לפחות הראשון מכל תפקיד ותצוין כמות השאר מכל תפקיד בסוגריים מרובעים:

By Dr. Sam Lewis [and 4 others] ; edited by Becca Silva [and 2 others].

בנקודות הגישה יצוין לפחות הראשון מכל תפקיד, ללא קשר למה שתועד במשפט האחריות.

[5. נתוני הפקה, הוצאה, הפצה, ייצור וזכויות יוצרים](#)

RDA מארגן מחדש את נתוני ההוצאה לאור והנתונים הקרובים או החלופיים להם. קודם כל, ישנה הבחנה בין חומר שלא פורסם לבין חומר שפורסם.

חומר שלא פורסם:

חומר שלא פורסם מתייחס למשאב הנגיש בעותק אחד או בעותקים בודדים, במקום אחד או במקומות בודדים, כולל כתבי יד, תזות בדפוס ודוחות מחקר בדפוס.

חומר מסוג זה לא נחשב לחומר שיצא לאור ולכן יקבל פרטי הפקה (production) בלבד. למשל דו"ח מחקר טכניוני מסוים בדפוס יקבל את פרטי ההפקה הבאים:

הפקה: חיפה : הטכניון – מכון טכנולוגי לישראל, מוסד הטכניון למחקר ופיתוח בע"מ, 1969.

חומר שפורסם:

חומר שפורסם מתייחס למשאב הנגיש בעותקים רבים ובמקומות רבים לקהל הרחב, כולל כל חומר הנגיש אלקטרונית בכל צורה שהיא.

כל חומר שפורסם יקבל פרטי הוצאה לאור. שם המוציא לאור יועתק כפי שהוא מופיע בעמוד הכותר:

Publication: New York : John Wiley & Sons, Inc., 2002.

הוצאה: ירושלים: הוצאת ספרים ע"ש י"ל מאגנס, האוניברסיטה העברית, 2012.

פרטים ידועים ממקור חיצוני יירשמו בסוגריים מרובעים:

[תל אביב] : שוקן, 1993.

פרטים משוערים יירשמו עם סימן שאלה בסוגריים מרובעים:

Glasgow : William Collins, Sons and Co Ltd., [1931?].

רק כאשר פרטי ההוצאה אינם ידועים ולא ניתן לשערם יירשם לפי הצורך: [מקום הוצאה לא ידוע]: [מוציא לאור לא ידוע], [שנת הוצאה לא ידועה]. ובאנגלית: [place of publication not identified] : [publisher not identified], [date of publication not identified]

במקרים כאלה יירשמו פרטי ההפצה, אם הם ידועים. אם לא אז יירשמו פרטי הייצור, אם אלה ידועים (למשל הדפסה). (מידע בסוגריים מרובעים מציין כי המידע נלקח מחוץ למשאב):

הוצאה: ירושלים: [מוציא לאור לא ידוע], [שנת הוצאה לא ידועה].
הפצה: תל אביב: סטימצקי בע"מ, [2002].

שנת זכויות היוצרים תתועד רק כאשר שנת ההוצאה או שנת ההפצה אינם ידועים, או כאשר שנת זכויות היוצרים שונה מתאריך ההוצאה.

במידה ושנת ההוצאה אינה מצוינת במשאב אך שנת זכויות היוצרים מצוינת ויש סבירות שהיא גם שנת ההוצאה, המידע יתועד באופן הבא:

Publication: ... [2012]

Copyright: ©2012

רישום שנת זכויות היוצרים יתחיל בסימן © או במילה copyright. (עבור הקלטות שמע: בסימן © או במילים phonogram copyright).

6. פרטי מהדורה

מידע לגבי מהדורה יועתק כפי שהוא מופיע בעמוד הכותר:

מהדורה שלישית
מהדורה רביעית מורחבת ומתוקנת
מהדורה 1
Second Edition
3rd edition

אם יש יותר מפיסת מידע אחת על מהדורה ניתן לתעד את כולן, כל אחת בפני עצמה.

Fourth Edition
Student Edition

Fifth edition
Pearson New International Edition

7. תיאור מילולי מלא במקום קיצורים

ההנחיה הכללית של RDA היא להשתמש במילים ברורות בשפת הקיטלוג ולא בקיצורים (שעד כה כללו גם קיצורים שמקורם בלטינית):

100 pages	70 עמודים
Approximately 50 pages	52 דפים
17 unnumbered pages	14 עמודים לא ממוספרים
6 pages of plates	מהדורה רביעית
color illustrations	96 דקות
48, that is, 96 pages	שנת הוצאה לא ידועה
Place of publication not identified	

8. תיאורים פיזיים

במקרים בהם יש צורך בתיאורים פיזיים ליותר מפריט אחד במשאב, התיאורים עבור כל פריט יופיעו כל אחד בפני עצמם:

225 pages : illustrations.
1 computer disk : colored.

25 עמודים : איורים.
2 מפות : בצבע.
(חוברת מלווה בשתי מפות נפרדות)

9. ציון סוג חומר

פרטים על סוג חומר יקודדו בשדות חדשים ולא יצוינו בהמשך לכותר:

Smart sensor systems / edited by Gerard C.M. Meijer. **And not:**

Smart sensor systems [electronic resource] / edited by Gerard C.M. Meijer.

שדות הקידוד החדשים יגדירו את סוג התוכן (content type), סוג המדיה (media type) וסוג המנשא (carrier type) של המשאב, לצורך עיבוד מידע ותצוגת אייקונים למשתמשים.

10. מאפייני קובץ דיגיטלי

מאפייני קובץ דיגיטלי יינתנו עבור משאבים אלקטרוניים בנוסף למידע על תוכן, מדיה ומנשא. זאת בכדי לדייק בסוג החומר המקוטלג. המאפיינים כוללים לפחות את סוג הקובץ ואת פורמט הקידוד שלו (אך לעתים גם מידע נוסף לפי הצורך – בקו נטוי בדוגמאות):

text file, PDF, 530 KB.

text file, HTML

audio file, CD audio

video file, DVD video, region 2.

image file, JPEG, 3.2 megapixels.